

ACC. N:R M. 16858:1-20.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Lova Almqvist, Växjö*
Härad: Berättare: *Kajsa Petersson, "*
Socken: *Växjö* Berättarens yrke: *fru*
Uppteckningsår: *1967* Född år *1895 i Växjö*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kalas. s. 1-20.

LuF 134

Skriv endast på denna sida.

L. 4. F. 134 Kalas

Jag är född i Värje 1895, och så långt jag kan minnas tillbaka, så är alltid kalas en gillt.

Gillt är mest förknippat med landsbygden, hyrdningarna.

Och kalas användes i samband med 50 års förtur samt släkt- och julknydningarna.

Kalas förkom inte ofta bland den låga samhälls klassen, utan vid förtur nämnde hufvuden.

Bland kalaserna var 50 års hyrdningarna de största. Den dagen ville folk gärna fira. Många hade inte råd med hyrdningarna men just denna högtidsdag fick de ta sig råd. Ibland var det brummet att göra en hyrdning. För var det vanligt att lister gick runt bland arbetskamrater och vänner, där de fick teckna en

21/9-67

L. 4. F. 134

Samma. Det hette ibland, att de hade
ratt in sig för sig och sig mycket. All
tycktes på kalas, ansågs själsligt. Den,
som inget kalas kunde göra, ansågs som
fattig.

Trän 10 - 20-talet var det vanligt att ba-
nen var medbjuda. Det upphörde på
småningan.

Bjudningar skedd muntligen. Ibland
direkt från värdskapet, ibland genom
kudskickning. Telefon laus inte hos
den stora allmänheten. Kunde inte gäs-
terna komma behövde de inte säga åter-
bud. Det hette: "Var det tyckt så var
det pågär."

Kalasen hölls ofta på söndagarna och
bevöras vanligen vid 2 klockan. Gästerna hade

L. U. F. 134

tyröds aulingen: "På en enkel kopp kaffe eller på en bit mat". Tällden työds det på bara kaffe. Nej, mat skulle det vara, hade man berövat, folk komma, så skulle de ha något till livs.

Det var inte ofta som folk var beröfvade på den tiden, så när det någon gång blev hade de någon för sig. Ofta försökte de komma när de blev beröfvade.

Kotfem anlätades i det flesta fall. Förrings- och stekhyälps anlätades inte mycket. Fanns det skick i huset fick de vara behjälpliga med rensning och stek. Husmoder var nästan alltid på gästande fot under kalaset. Det var ingen, som gjorde anspråk på att ha

L.U.F. 134

Skulle underhålla gästerna. De fick underhålla sig själva. För hvarmodern gällde det att se till så gästerna fick mat.

En enda smörgåsarbord var det vanligt. Det var ju också enkelt. Inget besvär med plåningen, mindre serveringspersonal behövdes.

Hon var en mycket stricklig hokerka. Hon var född 1864 och levde till 1959. Under den tiden hade hon lagt till många fina kläder. Hon hade sina städiga kunder bland svitarna i staden. De hade sina vägen återkommande hyrningar. Därför var hon upplagd långt i förväg. Hennes verksamhet omgäddade var även utanför Väggö.

Hon hade aldrig lärt sig laga mat

L.4.F. 134

i någon skola, men hade i 12 år plats hos
en muschducker och det var där hon lä-
rde sig.

Oftast kom kokfrun en eller ibland
från någon annan gjutningen. Traniad
med frun skulle matredeln göras upp
och noteras vad som skulle inhand-
las. Då var det mycket mat som kunde
föraklas. Lägga salt till i rätten
och sen lägga den i attika. Skän
tillbehören till nitatad, göra hon
koka mjölk och laga till slakt-
mat. Ofta slaktar en gris till kala-
ret. Nu den gjordes olika slags rätter.

Kakorna bakades av husfrun till
sin bröd.

Nu mycket min mor gick i ton var

L.4.F. 134

Jag ej. Tiulön förkom ej, men jag
vet att mor fick alltid vi hon var nöjd
Det var vanligt att köket kan överta-
talade. Jag minns hur glad min mor
blev en gång när hon gjorde en Dis-
gudning åt en sydman, när överlä-
karen, en av gästerna, kom ut i köket
och tackade henne för den goda maten
och framförallt för den inte var färgad.
De hade leijat vi smitt med att sätta
färg på en del saker. Detta var före
1930.

Köket fick många gånger arbeta
under primitiva förhållanden.
Hon gick ju även till arbetsfamil-
jer. Men min mor kunde med sitt
arbete och för henne gällde det att

L. 4. F. 134

maten skulle vara välsmakad, utan
något lösen.

Vär det var kalas, dukades det i fin-
rummet. Mitt vid duk på bordet där
maten framställdes, och även på små-
borden skulle det vara vita dukar.

Blommor har jag inget minne av att
det dekorerades med. Inne på talen.

Fris var vanligt som dekoration.

Förretter förekom inte bland den enk-
la befolkningen.

Det förhielade smiddstället med sina
glasflaskor, stod på bordet som pyntad.

Porlän och bestick samt uppställningar
lästes av gammal. Affären läste
ut porlän, men de flesta tyckte det var
för dyrt att låna.

L. L. F. 134

Holm lånade även av gammal, klori bord
frugkådan fick ofta gästerna som samlas
vid kales. (Det var förresten den enda kled-
gäsmöbel som fanns i början på seklet.)

Det var inte så många med den gästerna
och, även det fanns plats att sitta. Inga
hade pratat om att det skulle vara
behövligt.

Kalaset började med smörgåsar (ibland
om gästerna bjöd till på eftermiddagen
fick de först kaffe och kakor) Till de höi-
de de vanligaste kalaset: Inlagd
storsill, stekt- och kokt skinka, inkokt
äp (det var då var en fin rätt) små fina
kottbullar, malor, kiffar, lötkodlaren, sill-
sallad, stekt cabospytt, hemlagad kaka
mylla med rödbeta, sillpudding, smulor

L. U. F. 134

med spanis och spensktuoning. Till ka-
lant körd kumpokost. Mellan tre m-
ters bröd. Hågon kungen vitt bröd, och
särskild samt kumpokost i katen som
bröd i bitar. Till maten serverades i
regel en sup brännvin. Maltkuddarna
var raggdukar.

Som vanligt var det nästan alltid kaka-
kak. Det avsågs som finast. Pyttling, fjägel
och annat vitt var inte för ruktigt folk.

Till sken serverades potatis, morötter
skurna i skivor, kokta, var kalaset vid
den tiden sockerbitarna var färdiga, så
kokta sidorna. Blomkål var jag inte
fäst. Först på 30-talet började den att
bli allmän. Till sken serverades rek-
sa kungen och gurka. De senare var inte

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

L.L.F. 134

vackiga. Men min far hade en liten grönakt-
frägnad. Så han ämnade gurkan.

Efteråtten vi oftast kokta kakor-
flummor med gjord, samt de föräldra-
gästerna haft med. Bryljudding och
äggkaka var vanlig föräldring. Vi må-
gon gäst från landet, brukade de ha en
ostkaka med.

Kalaset avslutades med kaffe kakor
och Lilla Bokarna var alltid hemlaga.
D. På den tiden ansågs det följt att kunna
saga det var hemlagt. Men i våra dagar
är vädningen stort, när hon kan säga att
det är hemlagt. Ofta kan man smaka
om våra saker lydrade: "Det smakar som
hemlagt."

Som regel köptes kalasen på söndags-

L.U.F. 134

eftermiddagen vid 2 tiden och kall sen på
kall fram mot 12 på natten.

Mannen klädde sig i bästa kostymen, som
i regel var svart eller blå. När det på
den tiden köptes kläder, gällde det att kö-
pa praktiskt. En mörk kostym eller klän-
ning, gick alltså i både glädje och sorg.

Det långh. fram på 20-talet, använde
männan bröstlock. Det var ett mycket
lyxigt hår som knäpptes runt halsen.

På detta verk sålles hängen fast. På
ett sätt kunde vilken färg på skjorta,
som helst, användas. Manuskripten för-
kom inte alls än vid begravningar
och bröllop. Skjortan var endast försedd
med en linnig nedtill på bröstet.

Frakta knäpp- eller snörkängor och

L. 4. F. 134

svarta kläder. Lagom färbom inte.
Korinerna var långskottad svarta knäpp
kängor och svarta beurlikade kläder.

Det märkligt i bröstfärbom var inte mör-
kret. Jag vet inte om det fanns en sådan
färbom på kostymen. Männen hade alltid
hundkonst. Kullbäst, en rundkullig
häst var modern färbom på 18-talet.

Den höjda storklättern. af färbom med
mjukt bröst. Ricken var ofta av klä-
d även den svarta.

Korinerna var klädd i tyg och blus.
Hela kläddingen färbom sällan färbom 18-
talet. Tygen var av svart eller blåt
tyg. Svart eller klädd. Pyntad med
hinnig uppställ och lång blus. Blusen var av
samt tyg, långärmad och höghalsad.

L.L.F. 134

Som fört användes här. Tunt lugg, som
var tyngt och gammal med öfver. Det
kurppste bak i nacken. Ett sidan här
kunde förgylla upp en gammal klänning.

Björken tycks ha saknat fjäls, eftersom
kvinnorna i regel hade näsduken in-
stoppad i byllningarna. Till kalas
lugg alltid en ren näsduk. Damm-
duken på den tiden var alltid stor.

Det var ju en fördel. I näsduken stop-
pades de kakor, som lugg med hem.

Tule var det ofta en mor åt upp alla sina
kakor. Det brukade vara så att de
får att få smaka lite av kalaset.

Kandriser hade inte kvinnorna. Vad
skulle de ha haft i dem. Tuden, mjellack,
läppstift m. m. som man fyller en dans

L. L. F. 134

handväska, användt inte Skidens kottar.

Oftast var det mannen, som tog emot gästerna med ett: Välkomna! Sedan var för det mesta upptagen i köket.

Alla gick runt och hälsade på varandra. Många tyckte det var bra att vara bland de första gästerna, för att slippa gå runt och hälsa. Orsaken var blyg-
del.

Öfverkläderna brukade ligga på en bänk, i ett rum, som för tillfällets skull användes. Inte var det några om kläder-
na inte fick hänga på en träd. Kläd-
hängare var inte modernt. Tavlorna
var heller inte moderna.

Föreningarna tog med sig ljudnings-
instrumenten i en stor vit handduk.

LUF 134.

De sogs in först vid eftermiddagen. Den
någon haft en fästa till förmiddag, sen-
nades den till kaffet.

Dag var det diskussion om förmiddagen.
Det fanns de, som var rädda för att
kunna laga särskilt goda ostkakor
eller smörgåsar. I Hålland fanns
en bekant till oss, som var mycket känd
för sina fina ostkakor och ostkakor.

Det var oftast mannen som bjöd
till bord. En förklar till mig be-
hövde säga: "Glej fram mina gäster
och smaka på våra läckerheter."

De ostungdomskalas jag var på i skolan.
En: "Kom från en ungdom, en är
beredd du."

Omöjligt att säga. Förgäves var var

L. L. F. 134

lin. Som regel skulle kvinnorna gå fäst.
För härsyn segs till äldre. Den här
kvinnan var ungefär lika gamla och de
säte kunde komma också vem som skal-
le ha fäst. De löste de problemen med
att ha vandra i hand, och gå från
sambudstid.

Den prästen var inbjuden på kalas, de
avtog det själklaret att han skulle ha
förr. Skolläsa och skolorna kom
därmed.

Dukningen: Stor flat tallrik, som
används både till smörgåsmaten och vinn-
rätten. Elglas, det vanligaste var på för-
samt ett brännvinsglas. Det var inte alltid
de var av samma sort. Vanligt folk köpte
inte hela glasvins. De hade inte vi

L. 4. F. 134

Stor användning för dom, det var också
för dykt, och vi fanns väl allt för till
utrymme. Regel köptes vardags för
någon auktion, eller hade de arkeb.

Allt mat skulle smaks, om inte det
gjordes. Lög vändrumm till upp. Hon tog
det för att det inte var gott. Ingen tänk-
te på att det tog mycket på tallriker-
na. Man var ju blyggen för att äta.

Vadligt var att ta mat om igen.

Skalning förkom när första suppen
tog, och de behövde gästerna välkomna.
Gästerna stod upp vid skalningen.
Det höll inte, annat än vid köllap.

Bordsserv förkom ej.

Efter maten delade män och kvinnor
upp sig. Männen spelade gärna kort

L.U.F. 134

och fick de i regel en glogg.

Rönnarna satt och pratade. Det blev
mycket om hem och barn. Rönnarna
tygde på korvaller. Oftast var det hem.
Högt kvick bevakningsfäst, sällan var
det choklad. Den var för dyrt.

Hemma tygde på cigarrer och cigaretter.
Cigaretter tygde sällan på.

Rönnarna rökte inte på den tiden.

Mannen brukade berätta jakt- och
fiskehistorier. Stäcker var ovanligt
men svordomar vanligt.

Sådan lekte. Den enda jumburken
jag minns är: "Hoppet är lottat." Bland
jumburken var stäcker den
vanligaste. Lång förkortning ofta. De
spögs de laddryggsade vinnare såsom:

LUF 134

"Ja" bister kall vepre vordanvänder. "Hus-
bergriman. I låga ryttstygnet. "Elvira Ma-
djan." Ett kors på Isas grav.

Wagn kunde skåla underhålla med
musik. Oftast ett enadigt dragspel.

Om beaven var medlydnare skulle de
i regel sjunga. Det blev stolsånger
ofta ett otvivelaktigt hjärtat på dem.

De var ju blyga och till slut kunde de
bara att sjunga om de fick stå bakom
en stic eller ute i fästungen. De ville
höra men inte ses.

Alla gästerna tog gäster av varandra.
Månen fick varsin färdkuapp, färd-
kuapp. sup. minar de gick hem.

Effektfullt var inte vanligt. Den lilla
mat, som blev övrig, behövde förmåga

ACC. N:R M. 16858:20.

L.L.F. 134

själva. Ej kalla työs de som haft för-
hinder att komma.

Alla kalas hölls i hemmen, friluft
är det nu. Huru kalas hålls på något
ställe eller restaurang.

Folk menar ha varit mycket lynd-
miga. Det är alldeles för dyrt.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND